

УДК 14:613:614

БІЛАНОВ Олег – викладач кафедри філософії та суспільних наук, Полтавський державний медичний університет, 23, вул. Шевченка, м. Полтава, Україна, індекс 36024 (oleg27bilanov@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9245-7638>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.44.4>

Бібліографічний опис статті: Біланов, О., (2022). Місце модусу здоров'я в системі цінностей людини та суспільства. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, № 44, 60–75, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.44.4>

МІСЦЕ МОДУСУ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Анотація. *Метою статті є дослідження значення здоров'я людини в системі життєвих цінностей, аналіз суспільних заходів і законодавчої бази щодо захисту життя та здоров'я населення України. Методологічною основою дослідження стала філософія антропології, філософія права. Наукова новизна.* В умовах глобальних проблем сьогодення цінність здоров'я зростає, люди прагнуть довше жити, мати краще здоров'я і користуватися цим здоров'ям у нових умовах, а тому й значущість здоров'я сьогодні визначається як універсальна цінність, яка стосується усіх: людей з високим і низьким рівнем матеріальних доходів, людей різних рас і народів. Це невід'ємне право людини, важливість забезпечення якого зростає з кожним роком. Здоров'я населення – це запорука сприятливої соціально-моральної атмосфери, довіри до держави, яка повинна піклуватися про здоров'я як окремого індивіда так і здоров'я суспільства в цілому. **Висновки.** Порівняльний огляд сучасної літератури і публікацій свідчить про те, що здоров'я людини розглядається як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорії, як індивідуальна й суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з навколишнім середовищем, яке, у свою чергу, постійно змінюється. Стан охорони здоров'я відіграє

важливу роль у створенні підґрунтя для здоров'я населення, профілактики та лікування поширених захворювань, пропаганди здорового способу життя, зміцнення здоров'я української нації. Тому суспільні заходи, державна політика України в галузі охорони здоров'я повинна бути спрямована, перш за все, на приведення національної системи законодавства з охорони здоров'я у відповідність до законодавства Європейського Союзу, а для ефективної реалізації державних програм щодо збереження здоров'я населення має бути достатнє фінансування медичної галузі. У статті зазначені лише деякі аспекти державної політики України та суспільного регулювання модусу здоров'я, тому дана проблематика потребує подальшого дослідження та аналізу.

Ключові слова: цінність, життєві цінності, філософія, модус здоров'я, хвороба, суспільство, суспільне здоров'я, здоровий спосіб життя, законодавча база, охорона здоров'я.

BILANOV Oleh – lecturer at the Philosophy and Social Sciences Department, Poltava State Medical University, 23, Shevchenko st., Poltava, Ukraine, postal code 36024 (oleg27bilanov@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9245-7638>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.44.4>

Bibliographic description of article: Bilanov, O., (2022). Mistse modusu zdorovia v systemi tsinnosti liudyny ta suspilstva [The place of the health modus in the system of human and society values.] *Human nature studios: scientific works collection of Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko. "Philosophy" Series*, № 44, 60–75, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.44.4>

PLACE OF HEALTH MODUS IN SYSTEM OF HUMAN AND SOCIETY VALUES

Summary. *The purpose of the article is to study the importance of human health in the system of life values, analysis of social measures and the legal basis for protection of life and health of Ukrainian population. The methodological basis of the study was the philosophy of anthropology and philosophy of law. Scientific novelty.* In conditions of today's global challenges the value of health is growing and people are trying to live longer, have better health

*and enjoy it in the new environment. The importance of health today is defined as the universal value that applies to everyone – both rich and poor, young and old, people of different races. This is an inalienable human right, the importance of which is growing every year. The population health is the guarantee of favorable social and moral atmosphere, trust in state which should take care of the health for both the individual and the health of society on the whole. **Conclusions.** The comparative review of modern literature and publications shows that human health is considered as philosophical, social, economic, biological, medical category as individual and social value, phenomenon of systemic nature, dynamic, constantly interacting with the environment which in its turn is constantly changing. The state of health care plays an important role in creating the basis for public health, prevention and treatment of common diseases, promotion of healthy lifestyles, strengthening the health of Ukrainian nation. Therefore, the public measures, state policy of Ukraine in the field of health care should be aimed primarily at bringing the national system of health care laws in line with European Union law; there must be sufficient funding for the medical sector for the effective implementation of state programs to preserve the health of the population. The article mentions only some aspects of the state policy of Ukraine and public regulation of health, so this issue needs further research and analysis.*

Key words: *value, life values, philosophy, health modus, disease, society, public health, healthy lifestyle, legal basis, health care.*

Постановка проблеми. Осмисленість життя людини забезпечує система цінностей, у якій на першому місці стоїть її здоров'я. Низька тривалість життя, висока дитяча смертність та смертність у працездатному віці, стрімке поширення інфекційних захворювань – все це реалії нашого часу не тільки в Україні, а й у світі в цілому.

Окрім того, особливого значення набувають формування та розбудова у суспільстві такої системи охорони здоров'я, яка б забезпечувала задоволення зростаючих потреб населення в доступній і якісній медичній допомозі. При цьому пріоритетна роль повинна відводитися створенню відповідного нормативно-правового поля, адекватному ресурсному забезпеченню та сучасному результативному управлінню.

Метою статті є дослідження значення здоров'я людини в системі життєвих цінностей, аналіз суспільних заходів і законодавчої бази щодо захисту життя та здоров'я населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням модусу здоров'я та хвороби присвячені численні праці науковців: цінність здоров'я особистості як об'єкт філософського пізнання вивчав С.Ю. Путров; В. М. Копа досліджував механізм реалізації соціокультурного ідеалу здоров'я; у колективній монографії за редакцією професора Ю. М. Бойчука розкриті питання загальної теорії здоров'я і його збереження; багатоаспектність поняття здоров'я у сучасній науковій думці розкрив О.А.Федько; дослідженню проблеми охорони здоров'я, реалізації державної політики України у цій сфері в контексті здійснення медичних реформ присвячені праці Г. Демочко, Д. Гомон, О. Длугопольського, В. Князевича, Т. Авраменко, О. Пожевілової, І. Зогого; інвестування в охорону здоров'я висвітлювалось у праці В. Грота; взаємозв'язок охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави розглядав А. Кланца; нормативно-правову складову державної політики щодо формування здорового способу життя в Україні досліджували М. Корольова, В. Кіров, Л. Лаврова; педагогіку здоров'я, а саме проблеми інклюзивної освіти в контексті модусу хвороби вивчали А. Короп, Л. Котлова, І. Тичина та інші. До здоров'я як філософської категорії виявили увагу багато зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема такі, як Г. Апанасенко, С. Волков, В. Войтенко, М. Гончаренко, С. Горбунова, А. Залманова, В. Изуткін, В. Казначєєва, І. Муравова, О. Міхільова, В. Матюшин, М. Ожеван, В. Сідоров, І. Смірнов, В. Сухіної, Л. Сущенко, В. Троянський, В. Царегородцев та інші.

Основний матеріал. Цінність завжди є чимось позитивним з точки зору задоволення позитивних, перш за все духовних, потреб людини і суспільства в цілому. Цінності є невід'ємним атрибутом внутрішнього світу особистості, його індивідуального буття, а також вони певною мірою наділені повторюваністю, що і розкриває їх соціальну природу (Стасевська, 2014, с. 63).

Життєві цінності формуються у процесі розвитку людини, коли вона дізнається про світ, у якому живе. У неї виникають звички, переваги, неприязнь до заборони, формуються фактори,

які впливають на поведінку тощо. Життєві цінності служать людині опорою, і, слідуючи їм, вона починає жити більш повноцінним і продуктивним життям. Та серед критеріїв, які мають першочергове значення в житті кожної людини (любов, дружба, сім'я та ін.), здоров'я є однією з базових життєвих цінностей.

Австрійський письменник, психотерапевт і філософ В. Франкл визначає три основні типи цінностей, які наповнюють змістом індивідуальне людське буття: цінності творчості, цінності переживання та цінності відношення (ставлення) знайти та реалізувати сенс свого життя. Але виникає запитання: чи здатна людина реалізувати цей потенціал, без ціннісної складової – здоров'я? Навколишній світ багатогранний: на противагу добру, турботі, гармонії він одночасно наповнений розбіжностями, несправедливістю, розчаруванням, дисгармонією. Хворобливий стан виникає тоді, коли людина не може здійснити цей вибір, і боротьба мотивів загострюється. Хвороба починається зі спроб сховатися від цієї дисгармонії. Здорова ж людина готова рухатися вперед, балансуючи всі стани нестабільності (Сініцина, 2021, с. 1–2).

Як наукова категорія модус здоров'я є об'єктом дослідження цілого ряду наукових галузей, у тому числі філософії та права.

При визначенні поняття модусу здоров'я та хвороби варто зазначити, що модус здоров'я є культурно й історично визначеною життєспроможністю людини до реабілітаційної та продуктивної діяльності в суспільстві, певним модусом служіння та соціальної значущості, зміст якого не редукується до таких цінностей як «слава», «власність», «влада» тощо (Копа, 2010, с. 13). Хвороба – це деяка емпірична реальність, у якій існує людина. Воно не тотожне об'єктивній реальності, що існує для сучасної європейської людини. Об'єктивна реальність ціннісно нейтральна, вона є полем для нашого життя, для удосконалення розвитку суспільства. Хвороба знаходиться між двома полюсами: з одного боку, це не справжній стан здоров'я, а з іншого, – не справжня реальність, що в онтологічному і в ціннісному відношенні другосортна щодо здоров'я (Копа, 2004, с.1).

Здоров'я є складним і суперечливим щодо визначення феноменом. Це поняття доволі широке і включає в себе фізичну, соціальну, емоційну і духовну складові.

Здоров'я як цінність включає два основних компоненти. Об'єктивний компонент – це сукупність можливостей, які можуть бути реалізовані при наявності повноцінного здоров'я. Це може бути статусна роль у суспільстві, професія, рід занять, тривалість життя тощо. Суб'єктивний компонент здоров'я як цінність – це відношення суб'єкта до свого здоров'я, що виражається в перевагах, ціннісних орієнтаціях, мотивації в поведінці щодо здоров'я (Бай, 2018, с. 12).

Починаючи з античності, а саме з відомих трактатів Аристотеля, Платона, Авіцени, здоровою людина вважалась та людина у якої відсутні хвороби. Але, таке тлумачення не може бути абсолютним визначенням критерію здоров'я, оскільки навіть дуже хвора людина може мати певний рівень генетичного здоров'я. Одне з найбільш ранніх визначень здоров'я тих часів належить Алкмеону. Філософ інтерпретував здоров'я як гармонію або рівновагу протилежно спрямованих сил (Вернан, 1988). Він зазначав, що в людському організмі під час хвороби порушується рівновага елементів. Античне уявлення про здоров'я взагалі ґрунтується на ідеї оптимального співвідношення компонентів тілесної та духовної сутності людини, які створюють упорядковану внутрішню єдність. Гіпократ, якого вважають «батьком медицини», оцінював стан організму людини в якості складної системи органів, яка не повинна втрачати свого природнього зв'язку із зовнішнім середовищем існування. Вагомою заслугою Гіпokrата є освоєння моральних основ лікувальних практик, фундаментальним прикладом чого є актуальна і досі на всі часи «клятва Гіпokrата».

В епоху Середньовіччя характерним стало абсолютне протиставлення здоров'я фізичного і здоров'я духовного, оскільки в ті часи церковні служителі вважали тіло людини гріховним, тому ціннісні характеристики фізичного здоров'я заперечувалися в ім'я формування духовних сил, сили духу, яке виражається у вірі в Бога (Герасименко, 2018, с. 53). Оскільки основу середньовічної медицини складали, в першу чергу, вчення церкви про безсмертя душі, це унеможливило розвиток медицини, як такий, і призвело до масових епідемій, антисанітарії, зростання нервово-психічних захворювань, зниження тривалості і якості життя населення.

Вчення про людину, що стало ключовим у філософії Нового і Новітнього часу, ознаменоване більш багатограним визначенням її здоров'я. У цей період у філософських поглядах на здоров'я вперше з'явилась ідея про здоров'я як цінність, при чому не тільки в індивідуальному вимірі, але і в соціальному (зважаючи на розповсюдження ідей гуманізму).

Томас Мор вважав, що гарне суспільне здоров'я є прямим наслідком ідеально організованого суспільства і чудових умов життя. Він розглядав здоров'я як велике задоволення, основу і фундамент всього, що можуть дати спокійні і бажані умови життя.

Продовжуючи тему здоров'я як індивідуальної цінності, англійський вчений, філософ Френсіс Бекон писав про те, що власні спостереження людини за тим, що їй корисно, а що шкідливо, є найкращою медициною для збереження здоров'я. Одним з рецептів довготривалого життя – це перебування у вільному та життєрадісному настрої, відсутності заздрощів, тривожних страхів, гніву, сплутаного самоаналізу, надмірних радощів і хвилювань.

Німецький філософ Георг Гегель, трактуючи своє бачення здоров'я, визначав його як взаємозв'язок духовної та соціальної складової індивіда. Внутрішня атмосфера духовності в соціумі детермінує здоров'я його членів, які знаходяться в стані занепокоєння від різносторонніх проблем духовного і соціального плану.

Український філософ-містик, богослов, поет, педагог Григорій Савич Сковорода соціальний прогрес ставив у залежність від пізнання і розвитку духовних, моральних цінностей людини. На його думку, розвиток науки і техніки ще не розв'язує потребу людського щастя. Не можна допустити зупинки «Великого двигуна духовного розвитку», щоб зрозуміти природу труднощів на шляху до вдосконалення суспільства, необхідно збагнути першопричину того, що відбувається сьогодні, а для цього необхідно звернутися до першоджерел національної духовності, з яких «пили» і самі наповнювали наші великі предки. Знати їх, пам'ятати їх, та зберегти свою духовну силу і мати непохитним своє духовне здоров'я, а значить збагачуватись у своєму розвитку. Саме спадщина Сковороди є тим основним фундаментом, з якого вибудовуються міцні основи української духовності, яка

спроможна об'єднати і зоорганізувати все суспільство в єдиному устремлінні розбудови власної держави, упираючись на національні резерви та досвід. Тільки через наполегливість і вірність, духовність і щирість, любов і доброзичливість можна досягти взаємопорозуміння, а отже, згоди у всіх великих і малих справах (Кравчук, 2013, с. 77).

Багато в чому стан здоров'я і ставлення до нього пов'язані з етнокультурними факторами, адже культура кожної нації характеризується притаманною тільки їй системі цінностей. Ця система пов'язана із загальними уявленнями про світ і місце людини в ньому.

Так, найбільш показовим відповідно до поняття модусу «здоров'я-хвороба» є принципіві відмінності в двох основних культурах людства – східної і західної. Перш за все, це ставлення до хворої людини. На Заході хворій людині першочергово забезпечують тишу і спокій, а на Сході біля хворого, який в центрі уваги, постійно знаходяться рідні, друзі, чи просто знайомі люди.

У філософсько-антропологічній думці початку ХХ століття посилюється протистояння, що випливає з дуалізму душі і тіла, біологічного і соціального в людині. З'явилися вчення, у яких домінуючим фактором у становленні і розвитку людини і його здоров'я розглядалися або біологічні, або соціальні обставини. У наукових працях французького соціолога і філософа Еміля Дюркгейма велика увага приділяється соціальному здоров'ю. Соціальне здоров'я відповідно до поглядів цього вченого полягає в нормальному розвитку життєвих сил індивіда, колективу або суспільства, у їх здатності адаптуватися до умов середовища та використовувати його для свого розвитку. Це дає їм «шанси на довге життя». Все те, що сприяє розвитку суспільства та добробуту людей, повинно бути корисним та необхідним. Хвороба суспільства може зароджуватись у різних його сферах. Якщо суспільство цілком хворе, то й лікувати його потрібно комплексно. Великого значення Дюркгейм надавав моральному та політичному оздоровленню суспільства, втілення у всі його сфери соціально здорових та ефективних стимулів діяльності й спілкування людей (Дюркгейм, 1991).

Такий же підхід має місце у працях німецького соціолога, філософа Максиміліана Карла Еміля Вебера. Особливо він

підкреслював соціальну значимість здорового способу життя, стверджуючи, що «дії індивіда, які впливають на збереження здоров'я, ми відносимо до соціальних».

У сучасних уявленнях здоров'я людини детермінується чотирма основними факторами: біологією (генетикою), довкіллям (екологічною ситуацією), способом життя та галуззю охорони здоров'я. Експерти ВООЗ визначили орієнтовне співвідношення цих чинників забезпечення здоров'я сучасної людини: генетичні чинники складають (20%), стан навколишнього середовища (20%), медичне забезпечення (8%) і умови та спосіб життя людей (52%). Це дало підстави в Преамбулі Статуту ВООЗ (1948 р.) інтерпретувати здоров'я як «стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад».

Соціальна цінність модусу здоров'я визначається рівнем розвитку суспільства та його практичними інтенціями в напрямку задоволення соціокультурних ідеалів життя людини, а також заходами щодо протидії і нейтралізації економічних процесів, забезпеченню особистої безпеки громадян та національної безпеки держави.

У процесі сучасної глобалізації здоров'я суспільства і здоров'я кожної людини окремо тісно взаємопов'язані, а такі чинники як суспільні інтереси, громадські завдання та соціальні задачі потребують відмінного здоров'я.

Суспільне здоров'я це завжди актуальний фактор стратегічного розвитку будь-якої держави світу. Є багато підходів до розгляду даного феномену, але з точки зору філософії поняття «суспільне здоров'я» базується на діалектиці індивідуального і соціального, що є в людині. Вся індивідуальна діяльність людини формується в суспільні відносини, і саме у цих взаємовідносинах проявляє себе суспільне здоров'я.

Важливими факторами, що впливають на здоров'я як окремого індивіда так і суспільства в цілому є:

– рівень матеріального благополуччя населення, оскільки системні розлади здоров'я є зниженням працездатності і відповідно падінням рівня доходів. У благополучних у матеріальному відношенні групах населення рівень захворюваності набагато нижчий;

– спосіб життя населення, повноцінне (раціональне) харчування, заняття фізичною культурою і спортом;

– якість системи охорони здоров'я, яка в свою чергу, забезпечується ступенем задоволеності населення наданою медичною послугою (рівень обслуговування пацієнтів, професіоналізмом медичного персоналу, можливість придбати лікарські препарати тощо).

Людина в усі часи прагнула віднайти оптимальні форми життєдіяльності у соціоприродному просторі в межах природно-правового простору. Адже соціальні системи від усіх інших відрізняє передовсім соціальна взаємодія, діяльність людей, суспільні відносини (зокрема правовідносини як різновид соціальних відносин). Звісно, у природно-правовому просторі людина, суспільство розвивається, функціонує, окрім іншого, на засадах правового життя, у межах якого здійснюється життєдіяльність людини та проявляється її правова поведінка (Романова, 2020. с. 125)

На початку ХХІ століття високий рівень захворюваності і смертності населення від різних хвороб та поширення соціально небезпечних інфекційних захворювань викликають стурбованість світового співтовариства через масштаби та швидкість їх поширення в суспільстві. Це загрожує не лише національній безпеці кожної країни, а й розвитку людства в цілому (Мезенцева, 2018) . Країни ЄС здійснили ряд важливих заходів, спрямованих на розвиток прав пацієнтів і розробили відповідні європейські стандарти, які стали орієнтиром для реформи системи охорони здоров'я й дозволили досягти в її роботі значних змін на краще.

Міжнародно-правові стандарти в області охорони здоров'я ґрунтуються на прогресивних міжнародно-правових нормах, прийнятих уповноваженими міжнародними органами та українською державою, складають конституційно-правовий зміст модусу здоров'я (Копя, 2010, с. 14).

За останні роки в нашому лексиконі стало все частіше вживатись словосполучення «здоровий спосіб життя». Ця тема стала однією з популярних у засобах масової інформації, соціальних мережах, закладах освіти; її обговорюють як серед окремих соціальних груп, так і серед вчених: медиків, соціологів, психологів, а також філософів, оскільки філософія здоров'я – це не тільки

бум сучасного світу. Дане питання, як було зазначено вище, піднімало в працях й древні мислителі, які розглядали здоровий спосіб життя як стан внутрішньої гармонії, баланс духовного та фізичного здоров'я людини.

Вимоги Європейського співтовариства з питань формування і впровадження здорового способу життя викладені у багатьох міжнародно-правових актах. Найбільш значним документом вважається «Європейська Хартія пацієнтів», прийнята на нараді великих організацій громадянського суспільства країн ЄС в Римі у листопаді 2002 р. Цей документ розглядається як інструмент забезпечення соціальних прав людини, у тому числі право на захист від бідності та соціального виключення, право на належні умови життя тощо.

Слід зазначити, що відповідні правові норми щодо сприяння здоровому способу життя в Україні містяться у нормативно-правових актах різних сфер і галузей законодавства. Так, стаття 49 Конституції України визначає право людини на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Основи законодавства України про охорону здоров'я, що після Конституції є другим за юридичною вагою правовим актом у цій сфері, не лише дають визначення основних понять, змісту права на охорону здоров'я та її принципів, а й водночас встановлюють певні обов'язки для суспільства, держави та особистості. Вони містяться у розділі IV «Забезпечення здорових і безпечних умов життя». У статті 32 «Сприяння здоровому способу життя населення» встановлено, що держава сприяє утвердженню здорового способу життя населення шляхом поширення наукових знань з питань охорони здоров'я, організації медичного, екологічного і фізичного виховання, вживає заходів щодо підвищення гігієнічної культури населення, створення необхідних умов, у тому числі медичного контролю, для заняття фізкультурою, спортом і туризмом, розвиток мережі лікувально-фізкультурних закладів, профілакторіїв, баз відпочинку та інших оздоровчих закладів, боротьби із шкідливими для здоров'я людини звичками, встановлення системи соціально-економічного стимулювання осіб, які ведуть здоровий спосіб життя. Крім того, у даній статті визначається, що в Україні проводиться державна політика щодо обмеження паління та вживання алкогольних напоїв.

Державні програми щодо збереження здоров'я населення України розроблені на підставі рекомендацій міжнародних, європейських організацій, а також, враховуючи існуючі проблеми в національній галузі охорони здоров'я, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я населення України, профілактику та зниження показників захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і захисту прав громадян на охорону здоров'я. Так, зокрема в Програмі діяльності Кабінету Міністрів “Український прорив: для людей, а не політиків” (2008 р.) йдеться про пріоритети у діяльності органів виконавчої влади на всіх рівнях, а саме забезпечення високоякісної і доступної медичної допомоги з орієнтацією системи охорони здоров'я на попередження захворювань, безпечного і сприятливого для здоров'я середовища життєдіяльності людини (умов праці, проживання, навчання, відпочинку, харчування), здоровий спосіб життя населення і покращення демографічної ситуації. Концепція Загальнодержавної програми “Здоров'я 2020: український вимір” (2011 р.) спрямована на збереження та зміцнення здоров'я, профілактику та зниження показників захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і захисту прав громадян України на охорону здоров'я. Концепція розвитку системи громадського здоров'я (2016 р.) визначає засади, напрями, завдання, механізми і строки розбудови системи громадського здоров'я з метою формування та реалізації ефективної державної політики для збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднання зусиль усього суспільства.

Актуальною проблемою в галузі охорони здоров'я на сьогодні є відсутність державної ідеології здоров'я. У законодавчих документах продовжує домінувати погляд на індивіда як на об'єкт застосування лікувальних технологій, а не як на суб'єкта, який формує ставлення до свого здоров'я та несе персональну відповідальність за нього. Слід зазначити, що формування

відношення до здоров'я – складний соціально-психологічний процес, який в основному відбувається під дією політичних (держава, Верховна Рада, суд, прокуратура) та культурно-виховних (наука, освіта, сім'я, релігія) соціальних інститутів.

У цілому, за останні роки прийнято 45 загальнодержавних програм та 10 затверджених на урядовому рівні комплексних заходів, спрямованих на покращання і середньої тривалості життя громадян, які певною мірою дублюють або лише доповнюють одна одну (Поживілова, 2011, с. 122). Але реалізація цих програм низька, адже потребує фінансово-економічних засад діяльності системи охорони здоров'я.

Висновки. Порівняльний огляд сучасної літератури і публікацій свідчить про те, що здоров'я людини розглядається як філософська, соціальна, правова, економічна, біологічна, медична категорії, як індивідуальна й суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з навколишнім середовищем, яке, у свою чергу, постійно змінюється. Стан охорони здоров'я відіграє важливу роль у створенні підґрунтя для здоров'я населення, профілактики та лікування поширених захворювань, пропаганди здорового способу життя, зміцнення здоров'я української нації.

Тому суспільні заходи, державна політика України в галузі охорони здоров'я повинні бути спрямовані, перш за все, на приведення національної системи законодавства з охорони здоров'я у відповідність до законодавства Європейського Союзу; для ефективної реалізації державних програм щодо збереження здоров'я населення має бути достатнє фінансування медичної галузі.

У статті зазначені лише деякі аспекти державної політики України та суспільного регулювання модусу здоров'я, тому дана проблематика потребує подальшого дослідження та аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бай А.О., Герасименко М.В. Ціннісна сутність здоров'я людини. Збірник статей, тез і доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація» / за заг. ред. Берегової Г.Д., Рупташ Н.В. Херсон : ДВНЗ «ХДАУ», 2018. 302 с.
2. Вернан Ж. Происхождение древнегреческой мысли Москва : Прогресс, 1988. 224 с.

3. Герасименко М.В. Усвідомлення феномену здоров'я в історичному вимірі та його інтерпритація в сучасних наукових дослідженнях. Збірник статей, тез і доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація» / за заг. ред. Берегової Г.Д., Рупташ Н.В. Херсон : ДВНЗ «ХДАУ», 2018. 302 с.

4. Дюркгейм Емиль. О разделении общественного труда. Метод социологии. Пер. с фр. и послесловие Л.Б. Гофмана. М. : Наука, 1991. 576 с. (Социологическое наследие)

5. Зогий І.М. Міжнародно-правові стандарти медичної допомоги та законодавство України. Актуальні проблеми держави і права. 2011; 57: 261–268.

6. Копа В.М. Механізм реалізації соціокультурного ідеалу здоров'я. Мультиверсум. Філософський альманах. К : Центр духовної культури, 2004. № 39.

7. Копа В.М. Соціальна валеологія (гуманітарний аналіз модусу здоров'я): навчальний посібник. Одеса – Львів. 2010. 235 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10044>

8. Кравчук Л. В., Бондаренко С.В., Кадобний Т. Б. Ідеї Сковороди у здоров'язберігаючій філософії сучасного суспільства. Медична освіта, № 1, 2013. С. 77.

9. Мезенцева Н.І., Батиченко С.П., Мезенцев К.В. Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір : монографія. К. : ДП «Прінт Сервіс», 2018. 136 с. URL: https://geo.knu.ua/images/doc_file/navch_lit/kafedra_ekonom_lit/Zaxvor_zdorovia.pdf

10. Поживілова О. Державна політика в галузі охорони здоров'я: стан та перспективи розвитку. Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2011. Вип. 1(8). С. 122–127. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_01\(8\)/11povspr.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_01(8)/11povspr.pdf)

11. Радиш Я.Ф. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр. : у 2 ч. / [кол. авт. ; упоряд. проф. Я.Ф. Радиш ; передм. та заг. ред. проф. М. М. Білинської, проф. Я. Ф. Радиша]. К. : НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016>

13. Романова А.С. Правове життя як форма буття права. Juris Europensis Scientia, збірник наукових праць. Випуск 2/2020. Том 1. Видавничий дім «Гельветика». 2020. С. 125

14. Стасевська О.А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 1(20). 2014.

15. «Сенс життя» як складова здоров'я людини. *Культурна асоціація «Новий Акрополь»* URL: <https://newacropolis.org.ua/articles/sens-zhyttia-iak-skladova-zdorovia-liudyny>

16. Конституція України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

REFERENCES

1. Bai A.O., Herasymenko M.V. (2018). Tsinnisna sutnist zdorovia liudyny. [The value of human health] Zbirnyk statei, tez i dopovidei Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Filosofia zdorovia – zdorovyi sposib zhyttia – zdorova natsiia». Kherson : DVNZ «KhDAU». 302 s. [in Ukrainian]
2. Vernan Zh. Proyskhozhdene drevnehrecheskoi myslu [The origin of ancient Greek thought] . Moskva : Progress. 224 s. [in Russian].
3. Herasymenko M.V. (2018). Usvidomlennia fenomenu zdorovia v istorychnomu vymiri ta yoho interpretatsiia v suchasnykh naukovykh doslidzhenniakh. [Awareness of the phenomenon of health in the historical dimension and its interpretation in modern scientific research]. Zbirnyk statei, tez i dopovidei Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Filosofia zdorovia – zdorovyi sposib zhyttia – zdorova natsiia». Kherson : DVNZ «KhDAU». 302 s. [in Ukrainian].
4. Durkheim Emil. (1991). On the division of social labor. Method of sociology. Per. from fr. and afterword by L.B. Hoffmann. M. : Nauka. 576 s. (Sociological heritage.) [in Ukrainian].
5. Zohyy I. M. (2011). Mizhnarodno-pravovi standarty medychnoyi dopomohy ta zakonodavstvo Ukrayiny [International legal standards of medical care and legislation of Ukraine]. Aktual'ni problemy derzhavy i prava; 57: 261–268 [in Ukrainian].
6. V.M. Kopa. (2004). Mekhanizm realizatsii sotsiokulturnoho idealu zdorovia. [The mechanism of realization of the socio-cultural ideal of health.] Mulytversum. Filosofskyi almanakh. K.: Tsentru dukhovnoi kultury. № 39. 14 dr. ark. [in Ukrainian].
7. Kopa V.M. (2010). Sotsial'na valeolohiya (humanitarnyy analiz modusu zdorov'ya) [Social valeology (humanitarian analysis of the mode of health)]: navch. posib. Odesa; L'viv : [B.v.], 235 s. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10044> [in Ukrainian].
8. Kravchuk L.V., Bondarenko S.V., Kadobnyi T.B. (2013). Idei Skovorody u zdoroviazberfhaiuchii filosofii suchasnoho suspilstva. [Frying pan ideas in the health philosophy of modern society]. Medychna osvita, № 1, S. 77 [in Ukrainian].
9. Mezentsseva N.I, Batychenko S.P, Mezentssev K.V. (2018). Zakhvoryuvanist' i zdorov'ya naselennya v Ukrayini: suspil'no-geohrafichnyy vymir [Morbidity and health of the population in Ukraine: socio-geographical dimension]: Monohrafiya. K. : DP «Print Servis», 136 s. URL: https://geo.knu.ua/images/doc_file/navch_lit/kafedra_ekonom_lit/Zaxvor_zdorovia.pdf [in Ukrainian].

10. Pozhyvilova O. (2011). Derzhavna polityka v haluzi okhorony zdorovia: stan ta perspektyvy rozvytku. [Public health policy: status and prospects]. Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia. Zbirnyk naukovykh prats. D.: DRIDU NADU, Vyp.1 (8) s.122–127 URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_01\(8\)/11povspr.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_01(8)/11povspr.pdf) [in Ukrainian].

11. Radysh Ya. F. (2013). Derzhavna polityka u sferi okhorony zdorovia : kol. monohr. : u 2 ch. [Public health policy]. K. : NADU, ch. 1. 396 s. [in Ukrainian].

12. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 lystopada 2016 r. № 1002-r «Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku systemy hromads'koho zdorov"ya» ["On approval of the Concept of development of the public health system"] URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016> [in Ukrainian]

13. Romanova A.S. (2020). Pravove zhyttia yak forma buttia prava. [Legal life as a form of law]. Juris Europensis Scientia, zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 2/2020. T. 1. Vydavnychi dim «Helvetyka». S. 125 [in Ukrainian].

14. Stasevska O.A. (2014). Systema tsinnosti yak osnova buttia suchasnoho ukrainskoho suspilstva [The system of values as the basis of modern Ukrainian society]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho» № 1(20) [in Ukrainian].

15. «Sens zhyttia» yak skladova zdorovia liudyny. [The meaning of life" as a component of human health.] *Kulturna asotsiatsiia «Novyi Akropol»* URL: <https://newacropolis.org.ua/articles/sens-zhyttia-iak-skladova-zdorovia-liudyny> [in Ukrainian].

16. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> [in Ukrainian].